

Erindringer II

Et tilbageblik - Brudstykker og Selvbetrægtninger
fra dem Daw så læng - læng sin. 1958
Af J. M. K. Jensen
(fortsættelse fra 1986)

Et notat

I en bog - skrevet af M. P. Kastberg - "90 Aar i Jylland" - omtales husmandssønnen, den senere entreprenør og etatsråd, Niels Andersen, fra Ydby.

Som ung karl kørte han grus på vejene i Boddum-Ydby kommune. Han nærrede en ubændig trang efter kundskaber, og når han kørte ledig tilbage, lå han i bunden af vognen på et halmknippe og læste sig kundskaber til. Det lykkedes for ham.

Han fik som entreprenør tildelt det jernbaneanlæg i Sverige, som min morfar først havde været tilbudt, i entrepris og fik det i kraft af sin store indsigt og dygtighed færdig et år før den omhandlede tid. Han aflåste derpå alle stationsbygningerne, satte bom for strækningen og rejste hjem til Danmark. Efter kort tids forløb mødte en deputation for at få strækningen åbnet, men N. Andersen sagde nej, det hele havde godt af "at synke fastere sammen"! En fornyet - klogere deputation opnåede at få strækningen åbnet mod et vederlag på 200.000,- kr.

Min mor har fortalt mig næsten nøjagtig det samme for over 50 år siden, men hun mente beløbet var ¼ mill. kr.

Det være ikke dermed sagt, at min morfar ville have tjent en lignende formue ved at have udført anlægget. Familien og hjemmet i "Vangsgaard" var årsag til, at han afslog tilbudet. Jeg finder det interessant, at min mor har fortalt begivenheden så overensstemmende med Kastbergs beretning, der først er udkommen henimod 40 år senere.

Mine barndomsdage i "Eskjærgaard"

Gården ligger yderst mod øst i Villerslev sogn, grænsende op mod Vibberstoft i nord og øst og med Lildbjerg og Gudnæs mod syd og øst. Der er en herlig udsigt ned over Limfjorden, specielt Visby Bredning - og den maleriske Morsø i baggrunden. På gårdens jorder lå der dengang 3 kæmpehøje: Store Esagerhøj, Lille Esagerhøj og Ingershøj. De to første nord og nordøst for gården, den tredje sydøst for gården op imod Gudnæsvejen. Kun Store Esagerhøj er endnu bevaret. Tæt op imod gården mod nordøst og

nord var der to damme - Store Dam og Lille Dam - begge i forening kaldet Eskjær (deraf navnet Eskjærgaard). Hele det tilstødende markareal mod nord og øst kaldtes Esager. Mod sydøst: Kjeldkær, Ingershøjjord, og Dæmring-Ager. Mod syd på sydsiden af Gudnæsvejen (nu Skyumvej) lå Over- og Neder-Støtting, mod sydvest Langager, mod vest Baunhøjmark og mod nordvest Nørgaardmark og "Blottetar-kær". Navnet "Blottetar" er benævnelsen vi brugte om en lille blå terne, der havde sit tilhold i kæret, før dette blev udrænnet.

Bygningerne bestod af 4 længer svarende til jordarealet 101 tdr. sæde. Stuehuset ligger mod syd. Endnu, mens dette skrives, er bygningerne i det hele og store de samme som da vi boede der, naturligvis med fornødne istandsættelser og delvise udvidelser. Stuehuset og laden er i strukturen uforandrede.

Begge disse længer er opført af skibstømmer fra strandingsauktionerne på Vesterhavets Thykyst. Det er mægtigt materiale, som min far har kørt hjem fra stranden. Stuehuset er bygget i 1878 og laden i 1887. Bæretømmeret i laden er af dimensioner så svære, at jeg som dreng næppe kunne favne det. Bjælkerne i stuehuset af dimensioner 6 x 7 tm. og udsavet med håndsav, fire bjælker af hvert stykke strandingstømmer. Det er mægtigt og næsten uforgængeligt materiale. Man skal være heldig for at kunne slå et søm i bund uden at det bøjer.

I fjor - nærmere betegnet sommeren 1958 - var jeg og min kone sammen med søster og svoger i Hassing og sagfører Viggo Pedersens fra Hvidbjerg - sagfører Pedersen er fætter til den nuværende ejer af "Villerslevgaard", Marius Pedersen, - inviteret til en lille sammenkomst på gården for om muligt at kunne genkende attributter og opfriske minder fra og om det gamle hjem nu efter over 50 års forløb.

Det var en kær oplevelse - omend iblandet en del malurt. Deraf skal jeg dog kun anføre, at af malurten var behandlingen af Esagerhøj det mest pinlige. Uagtet der står en F. M. -sten på toppen af højen færdedes heste og kreaturer efter frit behag op og ned ad den. Ikke en græstot var der at finde på den tidligere så velholdte og med dyb

ærbødighed og barnlig glæde betrødte fædrende gravplads.

Gensynet af gårdens bygninger affødte endnu større beundring end førhen for det uforgængelige strandingsgods. Hvor dette var anvendt, var der overhovedet ikke udslag af tidens tand. Bærebjælker, stuebjælker, vinduer og døre - især forstuedøren - var aldeles uforandrede. En ting var imidlertid aldeles forsvundet - dog uden at det frembragte nogen egentlig vemod hos mig - nemlig rendestenen.

Jeg har omtalt den idylliske udsigt over Limfjorden. Rendestenen, som havde sit udspring fra bryggerset ud i gården og i dens begyndelse som en stenpikket rende drejende mod øst ud af gårdens indkørsel for så med en svingning i uregelmæssige bøjninger at fortsætte forbi stuehusets østre gavl i mere eller mindre forsnævninger eller udvidelser - alt efter jordsmonnets struktur - videre mod syd for derefter at sprede sig i et slags delta gennem lange tiders aflejringer og sluttelig forsvinde i en urskov af næsten mandshøje skræppe, uigennemtrængelig nældebræm og næsten ankeltykket "Anistræer", der ikke levnedes muligheder for liv af botanisk natur af nogen som helst art.

Denne rendesten var i min tidligste drengetid min egen lille Limfjord, hvor jeg med mine - ved fremmed eller egen hjælp frembragte papirbåde kopierede skibsfarten på den store Limfjord, såvel små fiskerjoller som større kuttere, galeaser og endda selve dampskibet "Limfjorden", der - som en hel attraktion, vi alle måtte ud at se - sejlede forbi med kurs mod Thisted én gang om ugen. Der oplevede jeg mine lystsejladser og strandinger. Det sidste i mere end en betydning. Ja, når jeg kom ind til min mor med kendelige lækager såvel på bukser og strømper som på hænder og ansigt - og ofte især - ledsaget af en umiskendelig aroma, da var jeg ihvertfald for en stund et strandet forlis - et vrag. - Men rendestenen havde stadig en vis dragende magt - hvorfor skulle den ikke ligne de større vande - indtil den virkelige Limfjord blev en værdig afløser.

Såvel over den østlige del af gårdens jorder som over den vestlige del af den tilstødende nabos jorder var der et areal af eng, kær, mose og mergelgrave der gik under fællesnavnet Kjeldkær. Hele plateauet mod sydøst havde sit naturlige fald ned mod Limfjorden. Gennem

Kjeldkær og ned mod Gudnæs å løb en bæk, der gennem regn- og tøjbrudstider, som en beskyttende moderarm værnede de lavtliggende enge og agre mod oversvømmelser, hvorimod de bagvedliggende tørveskær og mergelgrave, måtte afvandes ved mekanisk hjælp. Til dette formål havde naboen - en gårdejer, der samtidig var tømrer - opstillet en lille vindmølle, der ved hjælp af en lille tilkoblet vandsnegl og fornøden tilmåling af vind efter vejrgudernes uligevægtige gemyt i nogen måde var i stand til at regulere vandstanden i de dybereliggende grave til det for udnyttelsen tiltrængte behov.

Jeg havde lagt mærke til, når vor egen mølle derhjemme gik, hvadenten det nu var med kværn eller hakkelsesmaskine, at kamhjulene i møllehatten frembragte en stærk knebrende lyd - som af et utal af storke. Den lille vindmølle dernede i kæret blev ofte sat igang henimod aften - om sommeren i den tørre tid blev den undertiden anvendt til optrækning af vand til kreaturerne. Gennem lang tid kunne jeg ikke begribe, hvorfor den lille mølle altid knebrede stærkere og stærkere jo længere vi kom hen på aftenen. Det var et problem, der gav mig hovedbrud gennem lange tider - indtil jeg sluttelig fandt ud af, at det slet ikke var møllen, der knebrede så voldsomt. Det var frøernes kvækken jeg hørte.

Endnu efter alle de år står fænomenet så uformindsket højtlevende for mig. Hvor har denne herlige frøernes kvækken i barndomstiden ikke grundfæstet sig dybt i min bevidsthed.

Møllen på "Eskjærgaard" - jeg har en vis forkærlighed for at bruge dette navn til gården - det er også et minde, som bliver mig uforglemmelig, så længe jeg lever. Jeg var næppe mere end 3-4 år gammel, da vi havde tærsket korn ude i laden. Møllen trak tærskværket, men der skulle altid en kraftig vind til for, at der kunne tærskes. Det var en almindelig gammeldags 4-vinget husmølle med pers og sejl. Vi havde tærsket en dag - eller rettere tærskede - og henimod middag tog vinden til, og det blev til kuling. Sejlene måtte stadig ribbes, og da vi skulle spise til middag, kneb det med at få møllen i stå. Persen blev lagt, og en mand hang i den for at få møllen standset. Min far lagde i tærskværket, og negene blev puttet - eller rettere smidt i maskinen for at få standset værket. Til sidst lykkedes det, og karlen måtte op for at binde møllen ved en af vingerne. Det kneb

ham at holde sig fast deroppe samtidig med at få lænken anbragt. Vi andre var på vej over gårdspladsen og ind mod stuehuset, da en af de andre karle råbte op til ham: ”Du skal fandenmig komme ned, ellers blæser du ned”! I samme øjeblik lyder min spæde lille røst med al den kraft, jeg kunne præstere: ”Du skal fandenmig komme ned”! - Mere fik jeg ikke sagt - jeg standsede lige så øjeblikkelig op, og en skraldende latter lød fra de to andre karle og daglejeren, jeg fulgtes med. Min mor så bedrøvet på mig, da jeg kom ind, hun havde hørt det.

Da karlen krøb ned gemmen lugen, opnåede han at se naboens mølle vælte ned på taget.

Vores mølle stod altid bundet med vingerne på kryds, medens de fleste andre husmøller var bundet i korsstilling. Min far gjorde mig opmærksom på, at lynet, hvis det slog ned i møllen, lettere ville gå ned i laden, når møllen stod i korsstilling. Det kunne jeg så udmærket godt forstå, og ligeledes, at min far måtte være klogere end alle de andre gårdejere - og det var en naturlig selvfølgelighed, at han var langt klogere end husmændene og daglejerne.

Når møllen med sit - eller som et - vartegn stod stille i efterårets eller sensommerens stille solskinsdage, som især september måned så ofte velsignede naturen med, var den et ideelt samlingssted for stæreflokkene. Den kunne være helt tildækket af kvidrende, vingespredende stære i alle sine spoler. Hele møllen med sin gråbrune maling var da et stort spraglet fænomen af brune pletter! - Når storken undertiden samtidig i al sin dominerende ærværdighed placerede sig på den anden ende af laden, lagde hovedet tilbage på ryggen og knebrede sin ankomst ud over hele panoramaet - sin tak for en velsignet sommer i lykkeligt samliv med mage og de nu flyvetrænede unger, et sidste vue ud over enge og moser med sensommerens velgørende fred hvilende over et smukt og elskeligt landskab, et farvel! - Ja! Dette billede står lyslevende i min erindring, endda med et - nu utænkeligt - usædvanligt fænomen i tilgift. En flok storke - såvidt jeg kunne tælle - 27 - fløj i en stor kreds højt oppe over gården i over en halv time. Langsomt og stadigt næsten uden vingeslag - var det med vemod, de forberedte rejsen til Faraos Moser!

Afsejling af møllen

Som større dreng blev det mit arbejde sammen

med tjenestedrengen at afsejle og binde møllen. Det sket gerne sidst på dagen, når vinden i regelen var sløjet af. Det var efter slutningen af dagsarbejdet.

Hvor nød vi ikke udsigten deroppe fra. Mors og Limfjorden lå jo mod øst belyst af den nedgående sol var det et malerisk panorama med den spejlblanke fjord, de hvidkalkede gårde og kirketårne på Mors, der i aftensolen var det hvideste hvide - det reneste rene - og med solens lange stråler glitrende så i det ene og så i det andet glas derovre på øen. - Skønhed og fred. - Åndet skønhed og fred - et barns aftenbøn - billedlig talt - næsten!

Som selve møllen afgav et præg - var næsten et symbol - på gården, således står den præget i hele min barndomstids kære erindring. Vor tjenestedreng var i reglen i 14-års alderen, og jo ældre jeg blev jo mere kammeratlig prægedes forholdet ganske naturligt mellem dem - eller ham - og mig. Ret naturligt skiftede vi gerne efter et par års forløb eller før, hvis ikke han rykkede op på andenkarlepladsen. Da jeg var i 11-12 års alderen havde vi et par somre en fætter til mig som tjenestedreng, han var knap et par år ældre end jeg. Han blev den af vore drenge, jeg blev mest kammerat med, ja man kan udmærket kalde forholdet for venskab, - nu var vi jo også i familie - Christian Jensen hed han, og var min farbroders søn fra Bedsted, og ret naturligt blev han mere familiært taget hensyn til end de foregående. Nu skal det også siges, at han tilmed var et ganske udmærket menneske, som især min mor satte overordentlig stor pris på. Hendes 3 børn var jo alle mindreårige!

Alligevel var han en ”rigtig” dreng. En aften da vi skulle ”sejl æ Møll aa”, havde vi fået et reb med op på dækket - mine forældre var ikke hjemme og ventedes heller ikke - og nu skulle der voves et forsøg på en møllevinge. Vi bandt rebet fast i en ring omkring alle 4 vingers yderender således, at vi ved at trække i rebet kunne krænge vingerne helt rundt og tilmed hele tiden have dem under kontrol. Han var den modigste og skulle nu hage sig fast i vingspolerne på den nederste vinge, og så skulle jeg trække møllen rundt ved hjælp af rebet - det var heldigvis vindstille -! - og så skulle vi skiftes til at få en atmosfærisk karruseltur i op- og nedadgående retning. Når vingen var oppe, skulle vi naturligvis vende hovedet nedad og måtte kun holde os fast ved hænder og fødders

hjælp. Forehavendet mislykkedes imidlertid, for da Christian var kommet op i nærheden af vandret stilling, blev han klar over det "uholdbare" i situationen, og gjorde anskrig om hurtig returnering tilbage til dækket igen. Jeg var selv klar over det prekære i situationen og slap hurtigt rebet for at tage imod ham med begge hænder. Landingen lykkedes, og i glæden over hans redning fra en rutchetur i heldigste tilfælde ned over stråtaget tabte jeg fuldstændig lysten til at gøre turen om efter ham. Heldigvis havde ingen set os, og vi listede befriende ned gennem lugen i bevidstheden om at være undgået en katastrofe.

Min skolegang begynder - Olga fra Gudnæs

I min tidligste drengetid var jeg en tynd, opløben, duvnakket, kalveknæet lemmedasker. I seksårsalderen fik jeg blindtarmsbetændelse og var i det hele taget noget svag af helbred.

Fra 1. maj 1899 skulle jeg imidlertid begynde min skolegang, og min mor fulgte mig op til skolen, hvor jeg skulle i lærerindens 1ste klasse. Der blev dog ikke noget ud af dette år. Jeg var ikke kommen ordentlig til kræfter efter mine børnesygdomme, og en del var jeg også bleven forkælet. Jeg græd over at skulle være borte fra hjemmet den tid, der var afsat til skoleundervisning, og lærerinden foreslog at lade mig vente et år endnu. Dette blev efter nogen rådslagning med min far også accepteret, og et år senere altså ved majdagstid 1900 begyndte jeg den efterhånden mere og mere glædelige og interessante vandring mellem "Villerslevgaard" og Villerslev skole, der ligger endnu i dag på samme sted ca. 1 km sydvest for "Villerslevgaard" umiddelbart op imod Gudnæsvejen (nu Skyumvej) et stykke østen for Villerslev by.

Til Villerslev sogn hørte de tre annexer Vibberstoft, Gudnæs og Lildbjerg. Skolen lå - og ligger - egentlig meget centralt for hele sognet, men helt for sig selv, og der er kun den samme skole i sognet.

Største delen af børnene var imidlertid fra den vestlige kant af sognet og deraf igen en stor del fra selve Villerslev by.

Som alle andre steder, var det også her modsætningsforhold mellem øst og vest.

Efter skoletid samledes børnene i to hold til styrkeprøver, og umiddelbart gik det mere hårdt til end vistnok både grunde og meninger

forudsatte. Men når der først var begyndt - så -!

I første klasse begyndte vi med i alt 12 elever, 10 piger og 2 drenge. Deraf var der kun én pige og én dreng - jeg - fra den østre del af sognet. Pigen var fra Gudnæs og hed Olga. Hun var fra et større husmandshjem og et i mine øjne usædvanlig smukt, velbygget, mørkhåret og brunøjet, venligt og gemytligt pigebarn. Lærerinden var en fornuftig pige, der gav mindste klasse fri fra skole et kvarters tid før de to ældre klasser hos læreren fik hjemlov. Jo, hun vidste nok at beskytte sine poder. - Olga og jeg tog hinanden i hånden, så snart vi på hjemturen ikke følte os iagttaget af børnene vestfra. Og så gik snakken. Vi var meget glade for hinanden begge to, byggede herlige luftkasteller for fremtiden, når vi - selvfølgelig - skulle være mand og kone. Når vi på halvvejen skulle skilles - hun havde dobbelt så langt til skole som jeg - så satte vi os på grøftekantens, bandt brudekrans og brudebuketter af markens og især grøftekantens vilde flora. Kransene blev enkeltvis sat på hendes kønne hovede og buketterne på min bluse -, nå, ja, jeg tror også nok vi enkelte gange kysseades.

En dag, da vi ved vejen til "Villerslevgaard" skulle skilles, husker jeg, hun gav sig til at græde, for hun havde fået den opfattelse, at vi aldrig ville blive mand og kone, fordi jeg var søn af sognets største gårdmand, og hun var kun fra et husmandshjem. Hvor hun havde fået den opfattelse fra, aner jeg ikke - jeg gav hende ihvertfald ikke anledning til uro i den henseende!

Men alting får jo en ende, og en dag kom der bud fra læreren til lærerinden, at jeg efter skoletid måtte melde mig til læreren for sammen med de store drenge at deltage i gymnastik.

Da jeg den første aften efter skoletid stod opstillet i geledet og sammen med de større drenge var midt i de indledende gymnastiske øvelser. Jeg stod bagest i geledet umiddelbart op mod vejen - er der en lille fast og målbevidst pighånd der i en fart griber én af mine og inden læreren fik besindet sig, pilede vi i tusende fart øst på vejen hånd i hånd, bort fra både gymnastik og skole. Vi var lykkelige, omend det fra min side næppe var så fuldkomment som fra hende. Jeg var lidt betænkelig. - Jeg fik atter påbud om at møde til gymnastik, og episoden gentoges ikke.

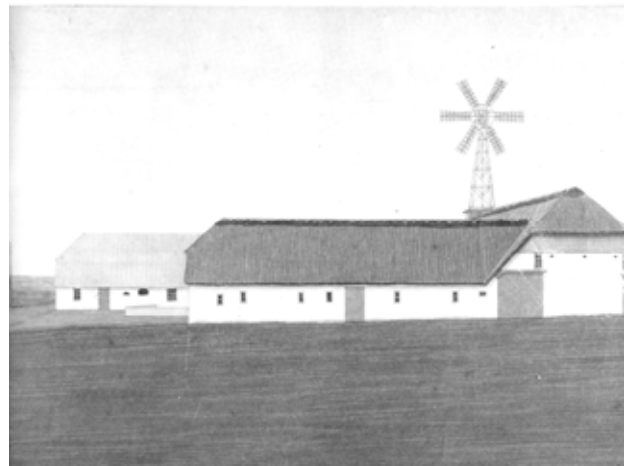
Sidst på sommeren solgte hendes forældre ejendommen i Gudnæs og flyttede til Thyholm.

Jeg har ikke set hende siden - ! - Men så længe jeg lever, forbeholdes der hende førstepladsen for et fremmed pigebarn i min erindring - -! Fra Barndomstiden - - -.

Jeg var da fyldt otte år og hun syv -! Alligevel fik jeg dog efterhånden lært en del gymnastik, selv om jeg aldrig blev nogen fin gymnast. Der var et par stykker af drengene -især én, - og det var forresten Martinus Poulsen, søn af Gudnæs møller, og senere den berømte hotelejer i London, bl.a. i etablissementet "Kit-Kat", der blev daværende engelske Prins Edward of Wales' yndede tilholdssted blandt natklubberne i London. - Han (M.P.) blev under sidste verdenskrig dræbt af en nedkastet bombe fra en tysk flyvemaskine.

Han var en usædvanlig smidig dreng. Hovedspring, kraftspring, flyvespring og saltomotaler var leg for ham, og han blev givetvis trukket frem som forviser for vi andre drenge, og som gymnast satte lærer Røn-Nielsen, der selv var forhenværende løjtnant, stor pris på ham. Han havde en gymnastikaften efter skoletid under lærerens ledelse, vist os, hvordan man skulle udføre et fuldent hovedspring. Jeg var den yngste på holdet, og to af drengene fra den ældre klasse og jeg var lige ved at kunne klare det, men stadig forgæves. Den ene af dem var min meget gode ven og nabosøn, senere min værelseskammerat på højskolen, Lars Mathiss Pedersen fra "Kirkegaard" i Villerslev. Den anden var tjenestedreng på gården øst for "Villerslevgaard" og hed forøvrigt også Martinus Poulsen, han er senere bleven en velstående farmer i Amerika. I kampens hede om hvem af os, der først kunne klare øvelsen, siger så læreren, at den, der første kunne klare problemet, fik en skilling. Jeg klarede det først, og jeg var

ikke så lidt stolt, da jeg puttede 2-øren i lommen. De andre to klarede straks efter og fik også hver en 2-øre.

Om aftenen, da jeg fortsatte træningen derhjemme på engbunden ved Eskjær, tabte jeg til min store sorg 2-øren, som jeg havde puttet løst i lommen. Den ligger formodentlig den dag i dag og venter på til sin tid at blive draget frem af jorden som en slags danefæ. - Dette til hukommelse for finderens -! Det var på "Store Dams" sydlige bred. - Der ligger altså en barndomstragedie og slumrer. - - -

Julestormen - Brøndhuset - Sypigerne
Omkring nytår 1902 - eller 03 - var der draget en kraftig julestorm hen over landet. Da jeg om morgenen kom op og ud i gården var vores "Kjeldhus" forsvundet - for størstedelen ned i brønden. Det var med en vis forsigtig respekt jeg nærmede mig for sammen med flere af gårdens indvånere at tage et skøn over katastrofen - og kigge ned i brønden.

Jeg havde altid næret en vis gru for denne brønd. Som lille og senere lidt større dreng havde jeg en dragende trang til altid at ville med ind i kjeldhuset - det var helt overbygget - og se ned i dybet, når min far var derinde for at trække vand op. Dette foregik ved hjælp af to tunge træspande godt forstærkede med båndjern og jernbeslag og hver især anbragt i enden af et langt og tykt græstov - som vi kaldte det. Tovet var ført igennem et dertil indrettet hjul anbragt øverst i huset, og ved at hive i tovet gik den ene spand ned, når den anden gik op, den ene tom - den anden mere eller mindre fuld af vand, eftersom de uundgåelige kollisioner midtvejs havde været mere eller mindre voldsomme. Der kunne som en selvfølge også tilføjes - og alt eftersom spandene var mer eller mindre

utætte. De stadige træffen sammen tog efterhånden stærkere og stærkere på materialet.

Frønnet og skrøbeligt var det gamle kjeldhus blevet - og mere og mere risikabelt at trække vand op; min far var ikke glad for, at vi børn opholdt os derinde uden at være under sikkert opsyn - og under ingen omstændigheder måtte vi komme for tæt mod brøndens såkaldte bolværk. Det var nu ellers så dragende at se de to spande og deres nikken til hinanden under forbifarten på turen op og ned. Og en pirrende oplevelse med en følelse, der kunne krible helt ned i maven, når der var en tudse med op i spanden, - se dens elegante svømmebevægelser i vandet rundt om i spanden og når den fulgte med strømmen ud i vandtruget. Men når vi så, naturligvis, i vores iver kom for nær til bolværket, fik vi af far den uhyggelige oplysning, at brønden var ikke alene opholdssted for en stor del af alverdens tudser, men at der oven i købet boede en grimme, grimme "Bril" nede på bunden af brønden og den havde arme så lange, at den næsten kunne nå helt op og få fat i os, dersom vi kom for tæt til bolværket, og til ydermere bekræftelse tog han os og holdt os op så vi kunne se vandet bevæge sig nede i brønden, og det var når Brilen lurede efter os.

- Uha, jo, det kunne vi da så sandelig også se og forstå. - Se, at vandet bevægede sig, det kunne vi ialtfald, men at det var vandets tilløb fra vandåren i brønden, det vidste vi naturligvis ikke noget om på det alderstrin.

Men en sær uhygge rugede der over ulykkesstedet, da stormen havde raseret og ødelagt det gamle Kjeldhus.

Til stor glæde for os, da vi senere skulle drage vand op af brønden såvel til husbrug som til dyrene, var det, at der blev opført et solidt nyt og tidssvarende overbygning over brønden og med tilslutning til staldbygningen.

En meget streng vinter havde vi et år omkring det samme åremål.

Gården var næsten fuld af sne. Sneen lå langt op på stråtaget over staldlængen. Min far havde gravet en "underjordisk" gang gennem sneen langs med staldmuren, forbi stalddøren hen til Kjeldhuset. For at forhindre sammenskred havde han understøttet sneen med enkelte stolper og brædder og en meget stor del af vinteren kunne vi færdes såvel under-snesk som ovenover. Jeg havde en lille kælk, som min far havde lavet til mig. Med den kunne jeg køre oppe fra toppen af

snedreven, der var omtrent på højde med staldlængen og helt over til gårdens indkørsel på den modsatte side. Gården er en firlænget gård af dimensioner svarende fuldtud til hartkornet. Stuehuset ligger mod syd og laden mod nord.

Men altid skal der jo noget nyt til at afløse det bestående, og ved hjælp af mine to yngre søskende, Stinne, der var 1½ år yngre end mig, og Laurids, der var 3½ år yngre, fik vi i forening slæbt den store hestekane - en nogenlunde flot "herskabskane". - op på driven og så gik det i susende fart over gårdspladsen og ned til indkørslen. Det gav arbejde og sved og øgede kræfterne, gav våde fødder og snotnæser, men hvor var det herligt. Gummistøvler eller noget i den retning fandtes ikke, men min mor fandt på råd alligevel. Hun fandt frem af kisterne nogle tykke, kasserede, hjemmestrikkede strømper, der var lagt hen til optrævling, og dem trak hun os i udenover vore egne strømper af ditto oprindelse og udenover vor tøjsko. Det gik storartet, sålænge det var frostvejr - og det varede længe det år - indtil tøjvejret nødvendigvis afstedkom en ombytning med de traditionelle jernringsbeslåede tunge, men solide træ-træsko.

Det var dengang sikik og brug, at der i sognet var et par syersker, der - ialtfald hele vinteren - gik fra dør til dør omkring i gårdene og syede såvel nyt arbejdstøj af det traditionelle hjemmevævede vadmél, som også at foretage lapning og istandsættelse af defekt arbejdstøj og afpletning af det pænere.

Det var en stor dag, når de to syjomfruer arriverede ind i gården ledsaget af - skiftevis - naboens karl, der måtte - på datidens kavaleriemæssige måde - bære symaskine og andet tungt nødvendigt materiel og bagage til næste ekviperings-etablissement, hvor det varierende ophold i forhold til "indbyggerantallet" og ejendomsstørrelser godt kunne andrage fra 8 til 14 dage i træk - alt naturligvis efter påkrævet større eller mindre trang såvel til at få klaret dagen og vejen som til at få et tykkere lag på kistebunden - ihukommende de gamle dragkister og brudekister såvel som både husfaderens som husmoderens dobbeltdørede store og rummelige tøjskabe.

Også denne vinter havde vi længere indkvartering af disse attråede Norner, og når dagen begyndte at skumre og det alligevel forekom for tidligt at tænde petroleumslamperne, da samledes i så stor udstrækning det netop

Jens Martias Katrinus Jensen

kunne gå an, gårdens indvånere, både mandlige og kvindelige, børn og voksne enten omkring den store, forholdsvis meget letgående herskabskane på snedreven ude i gården eller efter speciel tilbud eller tilladelse fra vor far under hans eller forkarlens føreskab til en kanetur med bjældeklang udover de snedækkede marker. - Næh, hvor var det sjovt, - - - dengang kendte man ikke ordet skæg i den betydning!

Eller også samledes vi omme på dammen Eskjær - tæt nord for gården. Om vinteren var dens omfang ofte tredoblet, og der kunne vel nok fås en ordentlig glidetur i de tunge, glatslidte, jernbeslåede træsko, på skøjter eller på iskane - en lille kælk med speciel beslag under mederne - . En aften ville én af sypigerne køre en tur med mig på kælken. Jeg satte mig på den på knæene og med ansigtet vendt tilbage, men da hun trak i rebet, var kælken frosset en smule fast på isen, og det gav et uventet ryk, da mederne løsnedes og jeg ganske uforberedt med hænderne i bukselommerne havnede reverenter talt lige på snuden ned i isen.

Det var en hård modtagelse, isen gav mig, jeg blødte stærkt fra både næse og mund. Jeg tudede, og sypigen var nær ved det også, hun var uden tvivl lige så ulykkelig som jeg. Hun hjalp mig ind og ved fælles hjælp af hende og min mor

blev jeg rensset og forbundet og lagt i seng med stærk hovedpine. Et plaster på såret var det, at min far kort tid efter uheldet kom hjem fra auktion i Gudnæsstrand Købmandshandel medbringende bl.a. et lispund fine svesker, og heldigvis var læsionen ikke alvorligere, end at jeg - omend ikke med fuldkommen nydelse - så dog med ret velgørende appetit - kunne deltage i konsumeringen af det luksuriøse traktement.

Endnu den dag i dag bærer jeg erindringen om episoden såvel indvendig som udvendig - det sidste dog diskret dækket af en smule overskæg.

Smeden og blæsebælgen

Mange herlige blikstille solskinsdage mindes jeg fra denne vinter, og jeg kan endnu høre smedens hammerslag på ambolten, ligeledes kirkeklokkens kaldeslag og bedeslagene om aftenen og søndagen. Så stod jeg stille og lyttede med både åben mund og åbne øren. Hvad var det for en underlig følelse - en kær følelse - der lagde sig i mig og omkring mig, når jeg hørte disse klange. Amboltens klang. Jeg syntes, den var så ren, så indsmigrende og dog alligevel på en måde målbevidst. De små efterklange når smeden lod hammeren hoppe på ambolten! - det var det tekniske tegn på, at nu skulle svenden holde inde med forhammeren - og mesteren fortsatte så det mere formende arbejde alene med håndhammeren. Vi havde selv smedie derhjemme i gården, og hvert forår inden ”Æ Drøwt” mødte smeden og undertiden en lærling op for at istandsætte alt landbrugsmateriellet på gården. Da jeg blev stor nok til at trække blæsebælgen, blev dette arbejde tildelt mig. Smeden var en brav mand, men kunne ikke bare sig for at gøre lidt grin med mig - især når jeg, hver gang jeg trak i bælgen, bøjede overkroppen frem og satte røwen langt bagud. En rigtig svend måtte kun bruge armene. Ligeledes morede det ham, når han slog med hammeren ned på det rødglødende jern så gnisterne fløj en om ørerne og rundt over hele smedien. Men store dage var det, når smeden var der i de tre-fire dage ad gangen.

Kirkeklokkens klang. Der var en vis forskel. Klangen var dybere og mere rungende, lyden efter hvert slag holdt sig længere i atmosfæren, det var ligesom, den mere vilde omsluttede mig - favne mig, drage mig ind i sig - hvorimod det var mig, der fangede amboltens klang. Jeg ved ikke. - Men der var en forskel. - - -

Den er der endnu - og dybere -!

Klipning af får - Jægerne ved diget

I regelen havde vi på gården en 14-16 får og beder foruden tillægget af lam, og efter at bestanden hvert år var kompletteret med avlsdyr, blev resten solgt eller slagtet. I husholdningen brugtes der normalt 3 får, beder og - eller - en vædder.

Såvel om foråret som om efteråret blev fårene klippede. Fåreklipningen var også én af de store festdage, især om foråret, ialtfald da man var dreng. Da var der en mængde muligheder for at fange de om vinteren og tidlige forår fødte lam, tage dem på skrævs mellem benene, kikke dem ind i de søde lammefjæser og så se deres vimmerhaler udtrykke deres henrykkelse, når de efter frigivelsen lykkeligt og længselsfuldt brægende løb tilbage mod moderfårets vederkvægende og dulmende yver.

En efterårsdag da vi klippede får, blev jeg som ca. 6 års dreng sendt til "Vangsgaard", som min onkel og moster dengang ejede, for at låne en uldsaks. Det var jo et ærinde, jeg meget let kunne udføre. Imidlertid ville skæbnen, at jeg på henvejen skulle forbi pilediget øst for Bavnehøj, og netop da jeg var i umiddelbar nærhed af diget, ser jeg til min store rædsel, at der sidder to mænd, (jægere, men det vidste jeg ikke absolut) på diget under piletræerne, hver med en muskedonner mellem knæene. Nu gik der jo sagn om bavnehøj, og det var mit første møde med drabsmænd. Jeg blev dødsens angst og tog til at løbe alt hvad remmer og tøj kunne holde og små ben præstere. Hvert øjeblik ventede jeg at få en ladning hagl i hælene, for så meget havde jeg ialtfald erfaret, at det var et par mænd, der var ude for at skyde, men noget begreb om, hvor omfattende deres jagtfauna eventuelt kunne være, og om jeg virkelig kunne komme i betragtning som et jagtobjekt, havde jeg ikke spor af anelse. Men da jeg nåede "Vangsgaard" efter et kapløb med en i fantasien blodig og lurende død, udløstes den "dødelige" spænding i en voldsom og ubehersket gråd. Det lindrede dog efter en stunds forløb så meget, at jeg kunne fremvise en sort negl, som jeg ved hjælp af en hammer lidt ubehjælpeligt havde afstedkommet og nu passende kunne bruge som påskud for min sindsoprivende tilstand. Der har nok alligevel inderst inde dæmret en lille anelse om, at jeg dog vist ikke figurerede på jagttabellen blandt det

"ikke fredede" vildt.

Men min jævnaldrende kusine Karen fik pålæg om at ledsage mig mindst halvvejen hjem.

Jeg mødte op med uldsaksen som et slags sejrstrofæ!

Imidlertid blev fårene klippede, måske med undtagelse af et enkelt slagtefår, hvis pels egnede sig aldeles godt til garvning og forarbejdning til fodpose.

Mærkeligt nok var slagtningen og også selve aflivningen af fårene kvindernes arbejde, og det blev af mandfolkene betragtet som svaghed, hvis de vægrede sig ved det. Min mor var ked af det. Og under visse perioder blev hun også fritaget for det, idet der bl.a. herskede den opfattelse, at det i visse tilfælde kunne få uheldige følger at få blod på hænderne.

Saltkarrene blev fyldt til randen af godt og appetitligt fårekød hvert efterår. Og ved juletid blev der stukket ikke så få stykker saltet kød ud til så én og så en anden af sognets mest trængende indvånere. Jeg mindes engang umiddelbart efter slagtningen én af de kvindelige lemmer fra fattighuset mødte op og bad om et nærmere publiceret stykke af vædderen. Det var nu i dette tilfælde allerede havnet på møddingen omme bag laden. Da konen forsvandt, listede hun dog alligevel om bag laden, og jeg, der smuttede den anden vej, observerede fra mit skjulested bag en hyld, at hun drog de attråede testikler frem af indvoldsbunken, puttede dem i sin medbragte kurv og forsvandt diskret bort over agrene. - I forvejen havde hun fået et stykke sulemad inde hos min mor. - - -

Ligeledes blev der ved julebagningen bagt specielle brød med det formål at bortgive den til fattigfolk til jul, og det var ikke få tusindtak og gudsvelsignelser der fra den kant - uden tvivl velment - udøstes over min kære medfølelse mor på den konto. Dermed være dog i sandhedens interesse ikke sagt, at hun inderst inde ikke bar på en lille fin aristokrat i sig.

Hun er mig dog vist ikke mindre kær af den grund.

Kartning og spinding

Kartning, spinding og vævning, lysestøbning og ølbrygning hørte med til en almindelig bondegårds huslige sysler om efteråret og vinteren.

Karterne, garnvinderen, rokken og strenten, samt væven var det almindelige indendørs

husinventar, der stod i direkte forbindelse med de klippede får. Hvor var der hygge og virksomhed de lange vinteraftener, når kvindfolkene og vi børn var i fuld aktivitet med karter og vinder. Min mor forestod rokken og spindingen. Nu husker jeg desværre ikke det specielle navn for kartningerne, men det var et syn, når de lå der i en stor kobbergryde - eller kar - færdige til at spindes til garn, disse bløde, lækre næsten dunlette taver, der med et tillært snilde blev sat sammen inden eller samtidig med at de forsvandt i rokken.

Første resultat var en ganske fin og tynd tråd, der så senere blev spundet sammen til tose, tresle eller firsle garn alt efter, hvad det skulle anvendes til. Fra tenen skulle det på strenten og i form af klavser blev det sendt til Taabel eller Morup Mølle til farvning. Derefter gik turen til garnvinderen, hvorfra det blev vundet til nøgler, og så var det vævens eller strikkepindenes tur.

Der var beskæftigelse for flittige hænder i de lange vinteraftener.

Lul! LuI! Rokken går. - - -

Allerede i en meget tidlig drengalder lærte jeg at lave hæsimer, grimer og skagler og senere tøj til heste, kreaturer og får. Fenner og indelukker kendte vi ikke til hjemme hos os, alle dyrene stod tøjrede. Dette medførte, at der skulle betydelige antal tøj og dito reservedele lægges på lager inden udbindingen, og arbejdet med at frembringe dette var næsten udelukkende min faders. Jeg blev hans interesserede lærling. Jeg lærte tidligt både at spidske, splejse og knytte bådsmandsknuden. Endnu for kun et par år siden sammensplejede jeg en rem til min yngre nabo - 1957 - det havde han aldrig nemmet.

Når arbejdet om aftenen var så nogenlunde fremmet, og der hen på vinteren egentlig kun væsentligst var strikkepindene i anvendelse, læste far højt for os alle. Han var overordentlig god som oplæser, og helt op til min soldatetid kan jeg huske, han læste fortællinger for os. Den første bog, jeg mindes, var Anton Nielsens "Fra landet".

I det hele taget var der et ret intimt forhold mellem alle gårdens indvånere, og dette gjorde sig især gældende om vinteren i de lange vinteraftener.

Der blev fortalt historier. Fortalt om oplevelser. Om spøgelse - om genfærd - natmænd - varsler - hovedløse heste - trolde - ulykkelig elskov - kærestesorg fortalt i en

uendelighed af variationer, og når jeg nu senere tænker på St. Blichers "Æ Bindstouw", hvor er den da ikke familiær med de fortællinger jeg både husker - og langt fra husker i alle sine enkeltheder.

Min mor fortalte, at hun engang i sit hjem før sit giftermål, hørte en vogn - en stiv vogn - komme tumlende ind i gården og holdt an udenfor ladedøren. Der var brolægning i gården. Hun løb til vinduet for at se, hvem det kunne være, men kunne intet se. Hun blev lidt underlig ved det, for en fejltagelse var udelukket.

Nogle dage senere kom den samme vognlyd til hende, og da var det virkelighed. Der var druknet et menneske i en lergrav nordvest for gården, og nu kom vognen efter halm at lægge liget på. Da kom benene til at ryste frygteligt under hende.

Mange år senere har hun rystet over hele kroppen, når hun opfangede en vognrumlen.

Jeg husker engang, vi ventede tærskværket - et omvandrende tærskværk for hele kommunen, nærmest et andelsforetagende - og da hun begyndte at ane dets ankomst, tog hun mig i hånden og trak mig med op i en afsidesliggende stue, og der skulle jeg stadig holde min hånd i hendes. Hun var ganske bleg og rystede som af en feberhed sygdom. Først da hestene var spændt fra det store og tunge tærskværk, blev hun atter rolig.

Hun var forøvrigt helt igennem af en meget sart og følsom natur - poetisk og romantisk, i særdeleshed det sidste. Hun var en lidenskabelig romanlæser. Lidt af en aristokrat. Læste med en særlig forkærlighed lektüre omhandlende slotte, herregårde og skovridergårde, greve, baroner og officerer, og videre i denne genre.

Hun udtalte ved en lejlighed, at hun oprigtig ønskede, jeg engang med tiden måtte blive skovrider! Jeg skal villigt indrømme, at det også havde en vis tiltrækning for mig.

Når mine forældre forøvrigt ikke så sjældent var på besøg, som det dengang hed, var der selvsagt en større løssluppenhed over såvel vi tre børn, som over de mere voksne tjenestefolk - for at blive i de gamle udtryk. Så spillede vi dam, ludo og fremfor alt spillede vi kort. Jeg kan næppe huske navnene på alle de forskellige spil - Kæltring - Sorte Per - Næsvis Tosse - Brus - Femkort og mange andre variationer og kortkunster. Kæltring var i lange tider et meget yndet spil, og især var der vældigt sjov ved det,

når vi ved lejlighed kunne liste de omvandrende sypiger - der gerne ville gå for at være en hel del missionsk indstillede - med i spillet, som de forøvrigt ikke altid var så ueffen til at klare. Gerne blev der jo også lavet en hel del Underfundigheder under spillet, som ofte resulterede i, at karlene for at få orden på foretagendet sluttelig måtte "tage om" pigerne indtil det før eller senere gik, som det skulle!

Når så malketiden - det sidste arbejde før sengetid - indtraf, måtte hele mandskabet naturligvis med i stalden. Et par piger forestod malkningen, medens resten forslod tiden med gemytlig passiar, leg, gensidige indvielser i forskellige morsomme eller mere pikante og drabelige! oplevelser. Så havde man set den og den spadsere sammen og så havde han og han været oppe at slås o.s.v.

Efter malkningen stod det på den traditionelle nadver: Nymalket mælk og rugbrød.

Lysetøbning - ølbrygning

Lysetøbning, ølbrygning og hjemmebagning var almindeligt indendørs arbejde under hele min drengetid i "Villerslevgaard". Forud for lysetøbningen skulle der knyttes væger. Det foregik på den måde, at vi fik anbragt en lypil foran os på en eller anden måde knyttet fast på en stoleryg og med den spidse ende opad. Dernæst fik vi hver en bunke lysgarn afklippet i nøjagtige længder som over midten blev anbragt på lypilen og derefter blev der slået en enkelt knude om lypilen og vægen blev derefter gnedet med et stykke talg indtil den var nogenlunde sammenholdende og stiv og var dermed færdig til støbning.

Støbningen foregik på den måde, at en stige blev anbragt mellem og på et par stole, derefter blev vægerne anbragt på lypilene og hængt på stigen ned mellem tremmerne så mange, som der nu kunne være. Ved enden af stigen var anbragt en gammeldags smørkærne i en tom tønde eller fristage og stoppet rundt om med halm for at holde kærnen varm.

I kærnen blev der hældt varmt vand og ovenpå vandet blev derefter hældt den smeltede fåretalg. Så blev vægerne dypet i den varme opløste tælle og derefter atter anbragt på stigen.

Dette gentog sig atter og atter indtil lysene havde fået den ønskede tykkelse. I folkestuen var anbragt en petroleumshængelampe og i de andre pænere stuer lamper med lidt pænere anstrøg,

men i alle understuerne, køkken, bryggers o.s.v. anvendtes kun tællelys, så der skulle et slet ikke så lille forråd til for at fylde tiden ud til næste sæson. Det spændende moment under lysetøbningen var Helligtrekongerslyset. Det skulle nemlig være trearmet, men dette problem kunne min kære mor let klare.

Ølbrygningen foregik i bryggerset. Der var bryggekarret anbragt på en trefod. I karret var der et hul i bunden og i hullet blev anbragt en tapstok lidt længere end karrets højde. Omkring tapstokken i bunden af karret anbragtes nogle halmvisker af rugtag og derefter blev malt og humle hældt i karret og overbrust med kogende vand indtil karret var næsten fyldt.

Efter den normalt fastsatte tid blev øllet tappet over i andre kar, hvor det skulle gære, og når gæringen var lykkedes og afskummet var øllet færdig til opbevaring i de diverse øltønder. Under øllets gæring var der anbragt nogle hylsklæder over karrene som et slags dækken, mens gæringen stod på.

Som knægt var jeg så uheldig engang at træde tilbage mod et sådant gæringskar og væltede bagover ned i øllet, så både gær og øl og dreng var et helt fænomen af en ølcocktail at være -. Jeg hylede som en besat i langt højere grad end ulykkens omfang betingede, og min mor, som forøvrigt både lo og græd henholdsvis over mit forgærede udseende og over den spildte øl, fik en ekstra opgave med at fjerne gæren, som havde aflejret sig såvel på tøjet som i mine lommer, i mine øren, min næse og mund, ja, selv mit af naturen sorte hår var nu bleven en gul, sammenklistret gærtot. Det var, såvidt jeg husker, min første dukkert! - Men af den kunne min mor da heldigvis hjælpe mig på det tørre.

I vandtrug på P. Pedersens dam

Den næste dukkert, jeg fik, var, da jeg som lidt større var sendt til bageren efter et rugbrød. Jeg kom da på hjemvejen forbi Peder Pedersens dam, og da var Niels Kræn Pedersen, en dreng ca. 4-5 år ældre end jeg, og broder til min kammerat og jævnaldrende Lars, ifærd med at anbringe et utæt vandtrug i dammen. Efter at have set lidt på hans anstrengelser, som i høj grad fangede min interesse, rakte jeg ham en hjælpende hånd efter først at have lagt brødet fra mig på strandkanten. Da truget lykkeligt var bragt sejlkran, foreslog han en tur oven dammen, for jeg var da vel ikke bange, mente han!

Ih, nej, det ville da netop være en slags tribut efter de overståede anstrengelser. Han fik fat på en lang stage, og snart befandt vi os på midten af oceanet. Til alt uheld tog skuden vand ind efter større målestok end beregnet, og begyndte at synke, og da jeg lidt foruroligende fra min siddende stilling på bunden af truget kikkede over den ene ræling for om muligt at observere lidt om ”dybden” i vort foretagende, fik såvel skuden som passagererne overbalance og jeg forsvandt - denne gang dog stiltiende - ned i de svale vande. Niels Kræn anvendte stagen til et slags stangspring og nåede ind på lavvandet, så kun træskoene gik under, medens jeg måtte luske i land uden en tør trævl på kroppen.

Efter ved fælles hjælp at have vredet mit tøj for det meste af vandet og en lille rekreation i solskinnet - fortsatte jeg den afbrudte hjemtur - og med det tørre brød i behold!

Ikke desto mindre opfattede min mor alligevel tøjets miserable tilstand og fandt tilmed enkelte grønne aflejringer af andemad hist og her. Jeg måtte ud med bekendelsen, hvortil hun forøvrigt kun ytrede: Dreng, du kunne jo have været druknet! Hun vidste nu godt, at dammen højest var en alen dyb på det dybeste!

Samme dam var forøvrigt skolebørnenes mest attråede legeplads om vinteren og ikke længere borte, end at vi endog i frikvartererne kunne dyrke de herlige sporter på isen. - Jeg er altså langt fra den eneste, der er blevet fugtet i dette farvand.

Selvfølgelig -!

I Limfjordens bølger og Jesper

Det blev dog i Limfjordens blå bølger, jeg fik de fleste - så godt som overvejende frivillige - dukkerter. Det tog kun få minutter for os i middagstimen at løbe de ca. halvanden kilometer ned til stranden. Gerne var vi tre eller fire ”mandfolk” fra gården i følgeskab flere gange om ugen i den varme sommertid ned til de våde vederkvægende elementer.

Jeg var i regelen den yngste i flokken, og fra begyndelsen fik jeg min moders bekymrende formaninger stukket i lommen om absolut ikke at vove mig længere ud end, at jeg kunne bunde. Jeg overholdt hendes formaninger prompte, indtil jeg var nogenlunde god til at svømme, og så mildnedes formaningerne til ikke at sejle for langt ud, inden vi sprang ud fra båden. Også det overholdt jeg, og de ældre karle var altid på

siden af mig, hvor jeg ikke kunne bunde. En sommer eller to havde vi Jesper Thisen - senere lærer i Gudnæs - som yngre karl. Hans far var fisker og Jesper svømmede som en fisk. I hans nærhed var man i fuld tryghed.

Hvilke herlige søndage tilbragte vi ikke i hans hjem, når vi var med ham alle 3 søskende i hans frisdage dernede i den lille fiskerhytte ved stranden. Han roede rundt med os i bredningen og rundt om en høj og stejl skrænt, der kaldes Næsbjerg.

Der gjorde vi altid landgang fordi samme skrænt gemte på et eldorado af vildnis med flere slags forskelligt attråede bær og blomster. Vel var der torne, men jo større modstand - des større sejre. Man måtte hage sig fast i det forskelligartede krat for ikke at rutsje ned af skrænten, og det var ikke just hver gang, vi aflagde visit dernede, at vi havde helligdagstøjet helt i behold ved hjemkomsten.

Gennem mange år, ja, næsten gennem hele ungdomstiden og i flere år efter, at vi var flyttet til ”Abildgaard”, vedblev vi at aflægge visiter hos hinanden, mest var det dog mig, den kom til Gudnæs.

Efter et par års arbejde med landbruget, kom Jesper på seminariet i Jelling, og en ubrydelig tradition var det, at jeg tilbragte nytårsaften og nytårsdag hos fiskerfamilien i Gudnæs.

Det er mangfoldige kære og uforglemmelige minder, der knytter sig til dette lille fiskerhjem.

Jesper var eneste barn, og de to forældre var særdeles dygtige mennesker, der satte alt ind på, at sønnen kunne komme frem i verden. Og det skal i samme åndedræt betones, at han absolut ikke i nogen måde gjorde dem til skamme.

Jesper og jeg samt en søn fra fiskerhjemmets nabogaard, ”Gudnæsgaard”, Christian Tvergaard, som var et år yngre end jeg, dannede et sammensvejset trekløver gennem mange år. Efter de traditionelle - ofte ført næsten til ydergrænserne - afsluttede nytårsløjer i omegnens gårde, samledes vi i det venlige og gæstfrie lille hjem til et slag kort, - til grundig gennemgang af de ”siden sidst” oplevede begivenheder, der sandsynligvis ikke blev mindre ved ”genoplevelserne”, for så tilsidst gerne et stykke ind i det nye år at slutte et vellykket samvær med snurregrød - inden vi fordeltes i de til formålet opstillede senge.

Til forklaring skal jeg oplyse, at snurregrød var de fra nadveren levnte nisengrød, der

serveredes på den måde, at en ske fyldt med grød - undertiden en potageske alt efter nødvendigheden - blev stillet op midt på bordet og efter et slag på skaftet, udført af fisker Chr. Thisen, måtte konsumeres af den udfor hvem skaftet standsede sin rundrejse - det vil sige, skeen måtte nødvendigvis fortsætte indtil grødgryden var tømt. - Sikke maver det kunne afstedkomme. Man sov tungt og længe derpå! Men vågnede op til et helt nyt begivenhedsrigt år.

Næsbjerg - Tusbjerg - Ørndrup

Det foran omtalte "Næsbjerg" er et fremspring ud i Limfjorden overfor det på Morssiden tilsvarende "Tusbjerg" i nærheden af "Ørndrup". Jeg har forøvrigt ofte dannet mig den antagelse, at de to fremspring af høje og stejle lerskrænten var et par af naturkræfterne adskilte siamesiske tvillinger, der nu lå og spejdede længselsfuldt efter hinanden. - Men nok om det. Næsbjerg er som omtalt både høj og stejl, og under den uheldsvangre krig i året 1864, da tyskerne foretog udskrivninger af heste op gennem hele Jylland, gjorde Næsbjerg udmærket fyldest som dækning for en stor del af omegnens gode avlshopper. Derved kom tyskerne ikke, og fra søsiden var der ingen synderlig fare for, at dækningsstedet skulle blive afsløret.

Det skete heller ikke, og de thylandske bønder kunde efter fredsslutningen fortsætte avlen med de i god behold værende følhopper.

Jeg kan forresten her i samme forbindelse oplyse, at min farfar ifølge en gammel skattebog fra tidsrummet 1854 til 1889 han betalt krigsskat for årene 1864 og 1865, hvert år med et beløb af 10 Rdl. og 49½ Skilling.

Høstning, binding, simbånd og gammeløl

Høsttiden var de store begivenheders tid under hele barndommen. Vi høstede hele avlen med høle og krøje - ihvertfald indtil de to sidste år, da vi enkelte gange anvendte slåmaskine med et til formålet påsat meget primitivt instrument, der kun meget mådeholdent svarede til forventningerne, så nogen særlig arbejdsbesparelse fremkom der ikke.

I almindelighed havde vi to høstmænd og to opbindere foruden gårdens faste mandskab gennem hele høstperioden. Det tog jo tid at få kornet høstet. Samtidig skulle det sættes sammen og inden indkørslen bindes i toneg - de enkelte

Pigerne var da også søde dengang!

neg sammen to og to i et simbånd - så var der sammenhold på negene, ellers kunne det udarte til et farligt sammensurium - og meget mere ville gå til spilde. Det var altid kvindernes arbejde at binde negene sammen og lægge dem i lige rader. Bindningen foregik på en speciel måde, så det var let at løsne, når der skulle tærskes, men gik de løse under hjembjergningen, blev jeg undertiden sendt ud med besked til binderne om at levere lidt mere holdbart arbejde. Det var nu ikke et af de betroede hverv, jeg syntes særlig godt om, man fik gerne et hvast svar og oplysning om, at det havde sådan en grøn dreng ingen forstand på. Jeg kunne gå hjem til min mors skørter igen og blive ruget videre på.

Det var nu altid min far, der sendte mig ud med den slags ultimatum, men fornuftigvis lød returadressen altid på en anden.

Under Hjemkørslen, som foregik med to spand, havde hver især sin bestemte plads, ofte gennem flere år. Så længe, jeg kan huske, havde vi en høstmand som i daglig tale kaldtes Bette Lavst. Lille var han, men han havde et specielt håndslag til at bruge en le og samtidig til altid at holde den skarp. Da jeg allerede som 12-13 års dreng lærte at bruge høle og ofte afløste min far, så han kunne sætte korn sammen, var det store problem jo at holde klingens skarp. Men Lavst var en god og forstandig læremester, samtidig

med at han var gemytlig og fornuftig og en i alle måder eksemplarisk mand at være lærling under. Han skærpede leen for mig og lærte mig indgående håndteringen af den for at få størst mulig udnyttelse med mindst mulig kraftforbrug. Jeg tilbød ham simpelthen.

Når vi kørte korn i hus var det hans arbejde at forke i laden. Vognen skulle være tømt og fejret rent, inden næste læs var inden døre. Min lillebror og jeg hjalp at skubbe vognen ud, når vort arbejde med kreaturerne tillod det.

Den vestre ladegavl var opført af kampesten, og en dag, da vi havde hjulpet ham vognen ud, stod vi og betragtede de store, kløvede kampesten i muren. Så opdager jeg en indboring i en af stenen - der hvor ladningen havde været anbragt ved sprængningen - og stod og funderede over hvor denne fordybning mon kunne hidrøre fra, den passede akkurat til en tommelfinger. Nå, siger min lillebror, ved du ikke engang det, så skal jeg fortælle dig det - for der har kongen engang sat hans finger på! - - Det var da så soleklart, at der måtte en højere magt være impliceret. -

Nok om det. I fjor, da jeg var omme ved ladegavlen for at genopfriske ”de vises sten”, sad aftrykket der stadigvæk i al sin majestætiske ophøjelse. - - -

Men Lavst gav os forklaringen på fænomenet efter at have leet hjerteligt af min lillebrors meget impulsive og ophøjede formodning - eller forklaring.

I høstens tid stod den altid et stort krus gammeltøl på bordet i folkestuen, og i bænkekrogen stod brændevinsflasken. De to vederkvægende og stimulerende om man så må sige - alternativer - sorterede væsentligst under Lavst. Det var ham, der skænkede op og tog nøje agt på betimeligheden af større eller mindre dosis alt efter trang og begær. Måske var han også den, der indebar de intimeste menneskelige følelser for de to af danske almuefolk så højt skattede og værdsatte gudedrikke. Men det skal erkendes, at der skete ikke væsentlige misbrug i nogen retning ved nydelsen deraf, hvad enten det nu var i marken for at slukke tørsten eller under aftensmåltidet som en stimulans efter en lang og streng arbejdsdag.

At det en enkelt gang skete, at en eller anden af opbinderne måtte på knæ for at binde et bygneg, må nærmest betegnes som et hændeligt uheld forårsaget ved, at Lavst når han blandede

gammeltøl og brændevin sammen i ”æ Skiegmand” - en stor øldunke, som man drak af i fællesskab - i salig forventning kom til at ryste for stærkt på hånden. - - -

Da vi et år høstede korn i nærheden af Esagerhøj, måtte en af høstmændene, Jens Pesen Høker, i et stort og nødvendigt ærinde om bag højen.

Kort efter lyder der et brøl som fra en jætte, og nedenunder af J. P. Høkens bukser - efter vældige spræl og spjæt - kommer en mægtig stor løvfrø for dagens lys. Den var simpelthen hoppet fra højens kant ned i hans bukser, da han lettede sig fra den siddende stilling. Til den efterfølgende latter og morskab stilles ingen kommentarer!

Om aftenen, når dagens strenge høstarbejde var tilendebragt, karlene tilset hestene, daglejerne skærpet høleerne - det var ofte mig, der måtte trække hvæsestenen, - og pigerne hjulpet til med aftensmaden, samledes hele gårdens mandskab i folkestuen til fælles bespisning ved det lange bord. Ved bordets øverste ende og langs væggen var der fast slagbænk og ved den anden side af bordet en lang løs skammel. Stole mindes jeg ikke at have set i folkestuen. Ved bordenden sad min mor og min far. Langs væggen sad karlene efter rang og nederst i rækken drengen og jeg. På den anden side sad pigerne og daglejerne.

Den mest almindelige spise var kogte kartofler, der blev båret ind upillede og i store fade, og derimellem anbragtes skåle med meldyppe kryddret med løg. Dernæst bestod anretningen varierende mellem røget skinke, spegesild eller saltede ål, undertiden også af saltet, ukogt flæsk. Servicen bestod af kniv og gaffel og i påkrævede tilfælde en hornske, der altsammen havde plads under bordskiven i dertil anbragte læderstroppe. Tallerkenerne var nogle ca. 2-3 alen lange, ca. 4 tm. brede, tynde blankskurede trætallerkenen, vinkelkantede i den ene ende, og afrundede i den anden, i hvilken der var boret et hul, så de efter afbenyttelsen kunne anbringes på et søm på væggen. Kartoffelskindet blev lagt i dyng foran hver enkelt af selskabet og kartoflerne - efter at være delt i passende bidder af hver sin konsument - langet frem til de anbragte dyppe-skåle til formålstjenlig neddykning, inden indkørslen til de hungrende svælg. Såvel spegesildene som de saltede ål blev spist uden fjernelse af diverse ben. Enkelte

gange, når lejligheden forefandtes, fik vi stegte sild.

Når det var meget sent med aftenmaden sluttedes den af med vandgrød og sirup til en kop håndskummet mælk.

Det var den almindelig gængse kostforplejning på en bondegård dengang.

Det blev i almindelighed heller ikke taget fortrydeligt op, at man bagefter måltidet, når man sad og dumsede, også sad og fimsede - eller slog endog temmelig rungende skide - min far var ikke let at overgå i den retning. Kun min mor tog dette uvæsen meget ilde op. Det bedredes da også umiskendeligt med tiden. Man kan forøvrigt ikke sige, at der ikke var et vist system over foretagendet. Det måtte ikke ske under måltiderne. Engang fejlede det for mig så temmelig højlydt, at selv min tunghøre far observerede det oppe fra bordenden. Jeg blev omgående grebet i brystet og hevet over bordet og varpet ned i bryggerset, hvor jeg måtte værsgod at opholde mig til spisningen var tilendebragt. Det syntes min mor dog ikke om, eftersom - sagde hun - far jo selv "havde lært" mig det. - Det forekom også mig, at der var god logik i hendes ræsonnement.

Meget ofte tog hun parti for mig. Jeg var mors dreng, medens de to andre børn var fars.

Altså! - På sin måde.

På Ryslinge højskole

På mange måder var jeg ikke så lidt af en skuffelse for min far. Legemligt var jeg en tynd, langbenet, duvnakked og leddeløs opkomling - ja, endog med en mindre kropslig misdannelse. Svag var jeg fra fødselen, sygelig og kraftesløs i barneårene og helt op til efter konfirmationen. De to andre søskende var langt mere kraftige og velskabte efterkommere af den gamle selvejerbondeæt. - Nå, ja, det har jeg forøvrigt allerede berørt, men jeg kom ialtfald op imod 18 års alderen inden jeg ret følte mig nogenlunde sammensat.

Da jeg som 19 årig i vinteren 1911-12 kom på Ryslinge Højskole og der deltog i uddannelse som delingsfører såvel i gymnastik som i skydning, fik jeg ikke alene rettet mit legeme så nogenlunde op, men det blev samtidig en anspore til yderligere at fortsætte udviklingen af de tilbagestående sener og muskler - og det lykkedes i ikke ringe grad at udvikle mit legeme samtidig med den kundskabsmæssige udvikling,

som jo givetvis foregår på højskolerne.

I forvejen havde jeg ret gode skolekundskaber - havde haft forholdsvis gode lærere under skolegangen og dertil en ret god nemme til at tilegne mig det skolekundskabsmæssige. Ligeledes var jeg så heldig at komme i lærer Monrads hold i dansk og skrivning - og ikke mindst var det fremmede med øvelsen gennem de frie stile, som vi blev sat overfor at "producere". - Det var alt i alt en ganske glimrende udviklingsperiode, jeg gennemgik på denne skole, og det kan vanskelig værdsættes højt nok. - Det var særlig Monrad, Jens Ovesen og Rasmus Hansen, der blev mine lærere.

At forfædrene vare så at sige af vikingetype har naturligvis efterladt en vis arv også i mit ufuldkomne legeme, men der måtte rimeligvis være en overgangsperiode inden udviklingen kunne slå rødder. Men som årene gik, og legemet ustandseligt trænede og udviklede - højden har der aldrig været noget at anke over - ja, så endte det dog alligevel med, at jeg engang i min manddom af en god bekendt fik det prædikat, at jeg var en "markant skikkelse i gadebilledet".

Det vil jo være ganske naturligt, om nogen af mine efterkommere med tiden kommer i kontakt med denne bog. Jeg vil da bede eventuelle læsere have overbærenhed med mig, hvis der skulle blive en del gentagelser af og til i mine nedfældede erindringer. - Det vil jo givetvis være vanskeligt at undgå. Mærkeligt nok er det i væsentlig grad barndoms minderne der står klare i erindringen, de må jo i flere tilfælde have fæstnet sig stærkest.

Jeg erindrer en aften fra skoletiden, jeg var på min fars initiativ - han var medlem af skolekommissionen - efter kun et år i første klasse og ligeledes et år i anden klasse - begge hos lærerinden - kommen op i 3die klasse til lærer Røn Nielsen. - Far syntes, jeg lærte for lidt hos lærerinden, og det var vist rigtigt nok. - Far og mor og mine to yngre søskende sad sammen og sang både salmer og sange, og jeg sad og var vældig optaget af nogle regnestykker, for nu var jeg jo langt bagefter de andre i klassen, og det kunne jeg ikke rigtig lide. - Jeg var jo så nogenlunde jævnaldrende med 3die klasse - men som nyankommen en hel del bagefter i regning. - Det kunne jeg ikke rigtig lide, og jeg havde forholdsvis let ved at tilegne mig faget. - Nok med det. - Men så siger far til mig: "Jens, kom

»Abildgaard« i Hurup 1923.

Personerne er fra venstre:
 Nr. 1: Nørregaard, Hurup
 Nr. 2: Georg Breddam
 Nr. 3: Ukendt.
 Nr. 4: Niels K. Jensen

Nr. 5: Marie Magdalene Jensen
 Nr. 6: Jens Mathias Katrinus Jensen
 Nr. 7: Johannes Breddam
 Nr. 8: Else Bangsgaard
 Nr. 9: Poul Bangsgaard

og syng med!” - Jeg svarede: ”Jeg skal først være færdig med mine regnestykker!”
 Omgående rejser min far sig op og griber mig i brystet med de ord: ”Du kan vel høre, hvad jeg siger!”

Det blev nu ikke nogen særlig opmuntrende sang fra min side, og det affødte den beklagelige eftervirkning, at jeg aldrig havde lyst til senere at ”synge med”.

Måske skulle jeg synge lidt mere

Lærer Røn Nielsen havde heller ikke særlig held til at få mig sat op. Jeg havde på fornemmelsen, at han og far var noget i kontakt med hinanden om tilfældet. - Først da jeg kom på højskole, åbnede jeg for ”sluserne” og - tvangen - men da var stemmen bleven hård. Jeg kom dog i Thorvald Aagaards sangkor - som bas - men det varede mange år inden stemmen fandt nåde for mine øren.

Det var egentlig et trist resultat af: ”Faderens ord var lov - og sønnens stædighed.”

”Jeg skulde sjunget lidt mer - maaske!”

Stenfiskeren - svømning

Jeg har fortalt om den glimrende udsigt vi fra gården havde ud over Limfjordens blinkende bølger og om damperens ugentlige sejlads.

Nu vil jeg fortælle om en oplevelse, vi havde på et andet skib.

Vi havde en søndag lagt mærke til et større sejlskib, der krydsede frem og tilbage på bredningen mellem Gudnæs og Visby. Naturligvis skulle vi til badning og mine to yngre søskende fik lov til at komme med, da vi om eftermiddagen skulle være ”besøgende” hos Chr. Thisens. Vi havde kig på det store skib, og i Chr. Thisens fiskerbåd roede vi sammen med et par andre unge mennesker ud til skibet, og der var vi særdeles velkomne. - Det viste sig nemlig at være et såkaldt stenfiskerfartøj. Det sejlede rundt i nærheden af kysten og søgte efter store sten på fjordbunden. Vi fik at vide, at det var sten, der skulle anvendes til hofdebygningen ude på Aggertangen, og skibet var til dette formål udstyret med et par store pontoner og en kran forsynet med grab, der skulle sænkes ned i vandet og gribe om stenen, for derefter at løfte disse op mellem pontonerne og så lægge an ved siden af skibet, der igen hævdede stenene indenbords.

Det var vel nok en oplevelse, såvel for os som for skibsmandskabet.

Vi vidste jo i forvejen, hvor der lå en hel del sten på fjordbunden, og var naturligvis ivrige efter at vise, hvor de var at finde. - Efter

”fyraften” blev de voksne inviteret ned i kahytten til en lille drink, og vi børn kunne så fordrive tiden dels med at kigge på skibets interiør og dels kigge ned i det spejlblanke vand.

Ganske langsomt drev skibet længere og længere ud på fjorden, og der blev et godt stykke roarbejde til karlene, da vi langt om længe skulle i land igen. - Det blev sent på aftenen inden vi nåede hjem - Men vi havde vel nok noget at fortælle. Vi børn havde jo været under voksen opsyn hele tiden.

Dagen efter, da jeg kiggede ud over fjorden, mens jeg var på vej til skole var skibet drevet helt over til kysten i nærheden af Ørndrup, men senere hen på dagen - det blæste en ret god vind - da var det borte - men jeg var ialtfald en Limfjordserindring rigere.

Det er ganske naturligt, at jeg meget gerne ville lære at svømme.

Jesper svømmede jo givetvis som en fisk, og Chr. Tvergaard, der var et årstid yngre end jeg, kunne også svømme. - Nu var han jo ganske vist også meget nærmere nabo med fjorden end jeg, men vi var dog ofte i middagsstunden i de dage, jeg ikke var i skole, en tur i bølgerne. Vi drak kaffe kl. 2 om eftermiddagen - ved ”den tidaws”. - Hele traktementet bestod af en kop kaffe med fløde i og dertil ”en knald” brunt sukker - (kandis). Der var ikke noget med kaffebrød. Nå, vi spiste jo også mellemmad kl. 5 om eftermiddagen og derefter nadver efter kl. 8 aften. Var der lange arbejdsdage, så var der til gengæld også mange måltider. - Nadveren bestod i almindelighed af skummetmælk (hjemskummet) og groft brød efter ”forgodtbefindende”, - nå, det var nu slet ikke så tosset, især når brødet var nyt, og mælken var jo altid håndskummet. - De va ett saan nøj sølle Centrifueslat -, som dæ knap nok va vær aa gi en Kat! - Nå, jeg kan da forøvrigt godt huske, at vi selv kærnedede smør - naturligvis.

Nå, men det problem med at få lært at svømme, det løstes på den simple måde, at vi roede ud på fjorden til en nogle kvadratfavne stor plet på fjordbunden, hvor vi havde opdaget, at der ingen tang var, men hvor der kun var det rene, klare sand. Der var lidt dybere end mandshøjde, men vi havde jo båden forankret og svømmere nok til at hjælpe gennem begyndervanskelighederne.

Det gik glimrende - og det lærtes på ganske kort tid.

Blindtarmsbetændelse

Som 6-årig dreng havde jeg blindtarmsbetændelse, og som følge deraf kom jeg ikke i skole før i 7-års alderen. En lille smule eftervirkninger led jeg under i de efterfølgende år, men igen i 13-års alderen fik jeg atter samme sygdom. Denne gang var det mere alvorligt, og først langt hen på sommeren kom jeg oven senge. - Der var dette år en noget kornhøst. Byggen var kortstrået, men jeg syntes det var groet ganske kolossalt i den tid jeg havde ligget i sengen. Jeg sad på havehøjen og så ud over bygmarken og forundrede mig oven den store avl, der stod på marken, men min mor sagde, at avlen var lille og den ville fælde for lidt. Jeg havde jo bare ikke set den vokse.

Nå, jeg kom jo langt om længe atter i arbejde med at passe kreaturer, og jeg var ude i marken - Over Støtting - for at flytte kalvene, da min nabo på den modsatte side af diget kom i snak med mig og siger til mig - ”Nå, der var nok bud efter dig denne gang, men det gik da”. - Jeg blev da klar over, at jeg havde været alvorligt syg, og da det var anden gang, jeg havde blindtarmsbetændelse, havde lægen sagt, at nu kunne jeg slippe for militærtjeneste. Det skete dog ikke, da det senere viste sig, at jeg for dette tilfælde var 3 måneder for ung. Og det viste sig da også på sessionen, at erklæringen var ugyldig.

At jeg også mødte med een fra Jens Ovesen gjorde heller intet udslag. Udskrivningschefen sagde: ”Vi kan jo altid komme af med ham!”

Køretur til Nors - Per Holst

I mine drengear kørte vi jo altid med heste og vogn - også når vi skulle køre længere byture.

Min farbror, lærer Andreas Chr. Jensen i Nors, som var min fars eneste helbroder, var en del år yngre end min far. - De to andre - halvbrødre - Chr. Jensen, Bedsted og Poul Kjeldgaard, Ullerup, var med den første hustru. - Og når vi skulle aflægge besøg i Nors hos farbror Christian og faster Thomine, foregik turen altid med heste og vogn. Det var altid en stor begivenhed, og på grund af den forholdsvis lange afstand i betragtning af, at turen foregik med hestekøretøj, var det naturligvis ingen hverdagstur. Besøget varede i almindelighed også en to-tre dage, idet der jo altid var en hel del indkøb at foretage i Thisted.

Det skete jo engang, at der var skolegang. Og

en af de mest iøjnefaldende skoledrenge var en noget lille dreng ved navn Peder Holst. Nu var det ikke just så meget lidenheden som selve udseendet, der var det særlig fremtrædende ved ham. Han var nærmest uskøn at se på. Jeg kan simpelthen ikke beskrive ham. Hans ansigt var en urskov af rynker, og hans påklædning af ubestemmelig sammenblandet art. Men det generede ham da heldigvis ikke for hans vedkommende, og i kæften var han absolut ikke nogen sinke. - Han havde et par søstre, hvoraf den ene hed "Stinne". De to søskende - og i nogen måde en søster til dem - kom senere hen til at spille stærkere ind i vort bekendtskab efter, at vi mange år senere blev borgere i Skinnerup. Ja, ikke alene det, men Stinne blev i nogle år almindelig daglig hushjælp i "Hegnsgaard". En vis - om end udefinerlig - hygge var der over dem. Per kunne både synge og bande. Han var ret god til det første og særlig god til det sidst anførte. Men en vis kolorit var der over det hele. - Mange juleaftener har de tilbragt hos os i "Hegnsgaard". Da sang Per ganske optaget den ene julesalme efter den anden med hele familien, både vi to "gamle" og hele børneflokket - men der undslap ikke Per en eneste trumf på en juleaften.

Brødrene Frants og Valdemar Tolbøl kom jeg især til at stifte bekendtskab med gennem gymnastikken i Thisted Amt, idet de begge to blev delingsførere indenfor Thisted Amts Skytte- og Gymnastikforening. - - -

Jeg erindrer en lille "episode" under en køretur med hestevogn - Charabanc - sammen med farbror Poul Kjeldgaards fra Ullerup. Det var da vi kørte over broen ved Nordentoft. Landevejen gjorde et større sving gennem den dybe dalsænkning sydfor "Sønder Nordentoft", og over en lille å, som løber der, var der naturligvis en bro, og da vi kørte over den, siger min lillebror rent spontan - "Der fløj vi over Holstebro"!

Det var almindelig skik og brug i Villerslev skole, at der i halvhelligdagene mellem jul og nytår - eller ialtfald i juleferien - var julebal i skolestuen, hvor også sognets ungdom var i nogen måde repræsenteret. Jeg erindrer, at jeg som skoledreng deltog i et sådant skolebal - jeg vil antage, at jeg var i 10-12 års alderen. Men der var slet ikke nogen sjældenhed, at mine lædersko var for små, og denne situation var netop også opstået i det her anførte tilfælde. Dog var det

ikke nogen særlig kalamitet for mit vedkommende, for jeg dansede simpelthen "udmærket" i mine tøjsko, og det indtraf da begribeligvis også denne gant til juleballet. Nu havde jeg den uvane, når jeg dansede, at jeg "slæbte" med skoene, når jeg svingede rundt - og jeg syntes, "jo mer - jo bedre" - - - Men på en eller anden måde måtte jeg være kommen i miskredit overfor en af de deltagende piger fra klassen foran mig - der var ialt 4 klasser i Villerslev skole - og netop da jeg dansede forbi hende, stak hun mig en knytnæve i siden, så det næsten tog vejret fra mig. Det var Mikkels Nicoline, og jeg aner ikke, at jeg i nogen måde havde generet hende, men jeg har jo nok opført mig provokerende på en eller anden måde. Jeg holdt mig i alle fald lidt på afstand af hende for eftertiden. - - - -

En anden gang i skolen fik jeg også en på "snuden". Det var Chr. Tvergaard, der på en eller anden måde havde fået et horn i siden på mig. Nu var han et år yngre end jeg, og selv om han var ret kraftig, var jeg dog i alle måder hans overmand. Min næse blødte - det havde den forøvrigt altid en tendens til - og uden betænkning greb jeg ham i kraven og holdt ham på en måde, så blodet dryppede ham i ansigtet. Det satte mig i respekt blandt de andre drenge.

Naturen har sine mærkelige foreteelser, som ikke så sjældent sætter tankerne i sving. Jeg tænker her på de høje skrænten ved Vildsund, Næsbjerg og ligeledes ved Næssund, og på Mors det tilsvarende "Tusbjerg".

Er der en sandsynlighed for, at disse skrænter i tidernes morgen har haft mer eller mindre samhörige forbindelser med hinanden. Nå, ja, det kan man simpelthen ikke få absolutte løsninger på, men videnskaben vil jo nok opslå sine teorier, der antagelig også kan være mer eller mindre sandsynlige, men det har ialtfald altid aftvunget mig mer eller mindre ærbødighed og anledning til en hel del filosofi at betragte disse naturens foreteelser. - Og hvad er det så i sammenligning med de mægtige og udfordrende bjergkæder og klippetinder, der findes i fremmede lande - nej, så må man vist hellere udtrykke sig på den måde: at de afgiver en vis hyggelighed - betragtet med danske øjne. Men disse højdedrag kommer jeg nok i mere intime forbindelser med, når jeg senere kommer til at beskæftige mig med - hvad jeg vil kalde min kæreste sportslige beskæftigelse - nemlig

Personerne er fra venstre: Nr. 1 ukendt - Nr. 2 Kirstine Bangsgaard - Nr. 3 ukendt - Nr. 4 Jens M. K. Jensen - Nr. 5 Jens Jensen, Nors.

skydning. - Det, som jeg agter at anføre her, er kun den første begyndelse til den ovenfor omtalte idræt. -

Salg af "Eskjærgaard"

På grund af sygdom i familien, da vi opholdt os i "Villerslevgaard" - min mor var i flere år svagelig og ofte sengeliggende af underlivssygdomme - min far var stærk plaget af lændesmerter - min søster havde slim om lungerne og jeg selv som tidligere anført for anden gang hjemløst af blindtarmsbetændelse - besluttede mine forældre, at sælge gården (efter at den ganske vist var familieejendom gennem 123 år). - Dette skete altså, og i begyndelsen af november 1905 afhændedes den til en familie - Mads Andersen hed manden - fra Thyholm. Derefter købtes der en mindre landejendom i Hassing umiddelbart vest for Hassing skole, hvor bivejen svinger fra til Sønderhå.

Det var en såkaldt boelsmandsejendom med en 14-15 tdr. sædejord og et mindre areal i eng ned mod Ove Sø.

Ejendommen var meget godt beliggende i den vestlige side af byen. Som nævnt - lige ved skolen og nær ved præstegården. Den forrige ejer kørte en mælketur til Villerslev mejeri, som min far overtog - altså mælketuren - sammen med købet af ejendommen. I den anledning

fulgte en ung karl med fra Villerslev, og han fortsatte så med kørslen af mælk. - Jeg gik jo både til skole og til præst, og det blev kun til små spadsereture, eftersom ejendommen var nabo til såvel skolen som til præstegården.

Det blev så at sige i alle måder et slags rekreationsophold for vi rekonvalissenter - som jeg vist godt kan udtrykke det. -

Da vinterhalvåret var gået, skulle jeg prøve at køre mælketuren, men der var en 100 pounds spand hver dag med valle til en af gårdene, og den kneb det mig meget at håndtere, og da der var en husmand i Hassing, der gerne ville have mælketuren, afstod far den til ham.

Ove Sø - Birkedal - Husflidsskole

Om sommeren var Ove Sø for os drenge et yndet badebad - især på den vestlige bred. Så ofte vejret indbød dertil, benyttede vi os af lejligheden til et bad og en svømmetur.

Søen var ganske vist ikke nær så god at bade og svømme i som Limfjorden. Der var især på den østre bred en tæt bestand af siv og ravl - som vi kaldte det. (Ravlske). Der var det ikke så rart at komme ind under svømmeturene. En dag blev jeg delvis provokeret til at forsøge på at svømme gennem og over til den østlige bred. Jeg vovede forsøget, men kunne ikke rigtig komme frem gennem "vegetationen", og måtte efter en stunds

forløb vende om og svømme tilbage. Det blev lidt mere anstrengende end jeg havde beregnet, samtidig fik jeg modvind, så det kneb med udholdenheden. Da kammeraterne samtidig begyndte at råbe og advare, blev jeg noget bange, men jeg nåede da tilbage uden særlige anstrengelser.

Om vinteren, når isen tillod det, var der fuldt af ålestangere på søen. Der kunne undertiden deltage 20-30 ålestangere, og der var naturligvis mer eller mindre held med foretagendet. Enkelte forsøgte at prøve lykken ved at stange efter "ækyve", som man kaldte det. Det var en luftboble under isen, som afgav en hvid - eller lys - plet lige under isen. Det var tegn på, at der nede på bunden lå en ål. Hvis "kywlen" kunne bevæge sig, kunde man næsten være sikker på, at der var ål under. Det drejede sig altså om, at den ikke skulle forsvinde ved den uro, der opstod under hugningen af hullet. Mange havde held med sig - andre ikke. - Jeg havde ikke selv nogen ålesaks, og jeg var også mere interesseret i at løbe på skøjter, og det blev man jo med tiden, også ret godt trænet i. Det var et dejligt og interessant foretagende at løbe lange skøjteture på søen. Undertiden helt ud til Madstedborg -, en lille ø i søen, et godt stykke norden for Tandrup.

Et andet sted, hvor vi også ofte opholdt os - det var udelukkende om sommeren - var et sted ved navn "Birkedal". Det ligger sydvest for Hassing by, og det var udelukkende med medestang, man der gjorde sine mer eller mindre heldige forsøg. Jeg mindes en dag, da jeg med medegrejerne tog 3 mægtig store aborrer i løbet af ganske få minutter, og da jeg om aftenen tog hjem, havde jeg fisket ikke mindre end 11 ialt. - Det er klart, at det var noget, der var både spænding i og interesse ved.

I ejendommen i Hassing boede der en gammel dame i den østre ende af stuehuset. Jeg ved forøvrigt ikke noget om hendes økonomiske forhold, udover at hun havde brødudsalg - deri indbefattet 2- og 5-øres kager. Vi kaldte hende "Gammel-Else".

Fra vor stuehusloft kunne vi kikke ind over hanebjælken til hendes loft.

Der var Laurits og jeg bleven klar over, at der inde på hendes loft lå en gammel kasseret paraply. Vi undfangede da den logiske slutning, at af de paraplystænger kunne vi lave en eller to flitsbuer. - Efter at have drøftet problemet gik jeg ind og købte en 2-øreskage og spurgte da, om

den gamle paraply på en eller anden måde kunne erhverves. - Ja, det var der intet i vejen for, og hun gav gladelig afkald på den, bare jeg selv ville bjerge den.

Omgående blev den skilt, og stængerne anvendt til en flitsbue. Den blev helt førsteklases. En dag, da vi stod udenfor huset og Laurits' duer fløj rundt oppe i luften, spørger jeg: "Må jeg skyde på en af dem?" Det måtte jeg da godt, for det måtte da være meget usandsynligt at ramme en due under flyvning. Nu havde jeg ganske vist lavet pilen på den måde, at der var sat et lille søm i spidsen af pilen, og derefter omsvirret det stramt med en tynd ståltråd. Dette gav naturligvis pilen en temmelig god træffepoints og resultatet blev da det ganske vist ret fantastiske, at jeg ramte duen i vild flugt. Den delvis slog en kolbøtte i luften, da pilen ramte, men tog iøvrigt ingen skade af attentatet. - Det blev mit første mesterskud -! Senere efterfulgtes det af mange - men på en anderledes måde. - - -

Mens vi boede i Hassing, holdt lærer Dam husflidsskole, og deri deltog jeg så meget, at jeg i nogen måde fik lært at binde bøger ind. -

Det har jeg senere af og til beskæftiget mig en lille smule med, dog kun sådan hvad vi til nød vil kalde til husbehov - ja næppe nok endda -, men jeg anvender oplæringen med at få delvis samling på mine oplagrede gennem tiden modtagne breve.

Så kan jeg altid gå hen og opfriske en hel del gamle minder - også min kære kone finder interesseret adspredelse ved at studere dem. Men nu er det ved at være "en saga blot".

Æltetørv - Kr. Harregaard - Fiskene

Jeg har omtalt, at vi fiskede aborrer i "Birkedal", - og forresten også noget, vi kaldte Vesterkær - - -. Til den anden side - eller rettere mod sydøst fra ejendommen i Hassing, lå der også et mindre skifte, der hørte til ejendommen. Hele komplekset strakte sig omtrent fra Galgebakkevejen og til skellet mellem Hassing og Villerslev sogne. Men det var kun en lille parcel, der hørte til ejendommen. Det var den vestligste af dem alle, og der gravede - eller rettere æltede - vi også en del tørv. -

Til dette arbejde havde vi hjælp af en mand - Kren Harregaard Nielsen, - som boede et stykke sydvest for Hassing by, hvor han ejede et husmandsbrug af mindre format. Han havde kun

eet øje, - det vil sige, han havde mistet det andet, og brugte ikke nogen erstatning i form af kunstig øje, - nå, det ville jo da heller ikke have forbedret synet.

Han stod i "Pøtten" og æltede tørvene og far hjalp ham med at løsne tørvejorden. Mit arbejde bestod i at køre det æltede materiale op på tørrepladsen, hvor vores pige forestod udjævningen og formningen af tørvene. Nu indtraf det tilfælde, at jeg ikke var nået helt tilbage med børen, inden Kr. Harregaard

begyndte at læsse. Følgen var, at jeg med mine bare fødder trådte i mudderet og gled bogstavelig talt på røven ned i pøtten, men børen blev da heldigvis stoppet i tide af min far. Det "lå" nemlig sådan, at Kr. Harregaard vendte det "mistede øje" til. Nå, der skete ikke større skade, end at jeg fik et par beskidte bukser ud af begivenheden. - En søn af Kr. Harregaard bor nu her i Hurup som rentier, og vi hilser og tales ved mange gange ude i byen.

Fortsættes i Sydthy Årbog 1988

Kilde: Sydthy Årbog 1987, side 70-92.